

Lechosław Stępień*

PRZYCZYNY ZGONÓW W ŁODZI W LATACH 1960-1973

1. UWAGI WSTĘPNE

Badania dotyczące przyczyn zgonów w Łodzi w latach 1957-1961¹ doprowadziły do sformułowania następujących ogólnych spostrzeżeń:

- głównymi przyczynami zgonów w Łodzi, podobnie jak w czterech innych wielkich miastach, były nowotwory i choroby serca;
- współczynnik zgonów na nowotwory na przestrzeni rozpatrywanych lat wykazywał tendencję rosnącą;
- współczynnik zgonów na choroby serca miał tendencję malejącą;
- umieralność spowodowana gruźlicą układu oddechowego, jako jedna z najważniejszych przyczyn zgonów, jest w Łodzi mniej więcej jednakowa na przestrzeni analizowanego okresu.

Celem niniejszego opracowania jest stwierdzenie, czy prawidłowości te występują nadal, czy też nastąpiły zmiany w sytuacji Łodzi w zakresie badanego zjawiska, a zwłaszcza czy "pozycja" Łodzi w porównaniu z pozostałymi wielkimi miastami w Polsce uległa zmianie.

Zagadnienie przyczyn zgonów stanowi bardzo ważne ogniwo w badaniach nad problemem umieralności. Inne ważne czynniki wpływające na natężenie umieralności, a więc płeć i struktura ludności według wieku, są przedmiotem osobnego opracowania².

* Mgr. starszy asystent w Zakładzie Demografii i Statystyki Instytutu Ekonometrii i Statystyki UŁ.

¹ B. Nowakowska, Zgony według przyczyn w Łodzi w latach 1957-1961, "Zeszyty Naukowe UŁ" 1964, S. III, z. 8.

² L. Stępień, Statystyczna analiza umieralności miesz-

Analiza zgonów według przyczyn, nastroczała wiele trudności, z których wymienić należy przede wszystkim różnorodność stosowanych klasyfikacji. Od 1 I 1970 r., a więc w okresie objętym niniejszym opracowaniem, obowiązywać zaczęła nowa międzynarodowa klasyfikacja chorób, urazów i przyczyn zgonów oparta na ustaleniach VIII konferencji rewizyjnej przeprowadzonej w 1965 r. przez Światową Organizację Zdrowia. Trudności w porównywaniu danych pogłębiał fakt stosowania różnych kryteriów podziału zgonów według przyczyn (nieuwzględnianie niektórych przyczyn) w dostępnych publikacjach statystycznych dotyczących rozpatrywanych miast. Drugim czynnikiem wpływającym na niedokładność statystyki zgonów było nieprecyzyjne określanie przyczyn zgonów, powodujące zaniżenie współczynnika umieralności w odniesieniu do jednych grup kosztem zwiększenia go w innych grupach przyczyn.

Operowanie współczynnikiem umieralności bądź też wskaźnikami procentowymi jest "mylące" jeżeli chodzi o wnioski dotyczące nasilania się albo zanikania niektórych przyczyn zgonów. Trzeba wziąć również pod uwagę strukturę demograficzną ludności, a więc proces starzenia się oraz poziom diagnostyki (zwiększanie się precyzji w określaniu przyczyn), powodujący malejący odsetek zgonów o nie określonej przyczynie. Z tego względu przy porównywaniu współczynników zgonów z różnych okresów należy zachować dużą ostrożność.

2. ANALIZA ZGONÓW WEDŁUG PRZYCZYN

Statystyczna analiza umieralności według przyczyn zgonów w uzależnieniu od wieku zmarłych posiada duże znaczenie praktyczne w działalności organów służby zdrowia. Jest ona bowiem jednym z czynników, na podstawie których organizuje się i ukierunkowuje profilaktykę służby zdrowia. Wskazuje m. in. na kształtowanie się zjawisk epidemii czy też na nasilanie się lub zanikanie określonych przyczyn zgonów. Ponadto terytorialne porównania struktury zgonów według przyczyn mogą wskazać na

kańców Łodzi w latach 1960-1974, "Prace Instytutu Ekonometrii i Statystyki UŁ" (w druku).

przyczyny typowe dla uwzględnianych miast i rejonów. Rozpoznanie ich zaś jest cenną wskazówką w działalności profilaktycznej.

Nim zajmiemy się badaniem umieralności według przyczyn, uściślijmy co należy rozumieć pod pojęciem "przyczyna zgonu". Ogólnie przyjmuje się, że "[...] przyczyna zgonu jest to stan lub proces chorobowy, nieprawidłowość rozwojowa, uraz albo zatrucie, prowadzące bezpośrednio lub pośrednio do śmierci"³. Oznacza to, że w statystyce bierze się pod uwagę wyjściową przyczynę zgonu, pomijając wystąpienie innych przyczyn prowadzących ostatecznie do zgonu, ale wywołanych przyczyną główną. Jako chorobę wyjściową określa się chorobę, lub uraz, który rozpoczyna bieg wypadków chorobowych, prowadzących do śmierci, albo okoliczności urazu lub wypadku, który stał się przyczyną śmiertelnego uszkodzenia.

Dokumentem, na którym opieramy statystykę zgonów, jest karta zgonu wydawana przez lekarza lub osobę do tego upoważnioną. Jedna z rubryk karty dotyczy informacji o wyjściowej przyczynie zgonu.

W literaturze medycznej i statystycznej istnieją różne klasyfikacje chorób i przyczyn zgonów. Podlegały one dość częstym modyfikacjom i zmianom. W niniejszym opracowaniu użyto klasyfikacji przyczyn zgonów stosowanej w aktualnych publikacjach GUS.

Dodajmy obecnie analizy zgonów według przyczyn dla Łodzi. Rozpatrując to zagadnienie zauważyć należy, że na aktualną sytuację miało wpływ bardzo wiele różnokierunkowo działających czynników natury demograficznej, sanitarnej i epidemiologicznej.

Strukturę przyczyn zgonów w Łodzi w latach 1960-1973 przedstawia tab. 1.

W tym okresie obserwujemy na ogół stałe zwiększanie się współczynnika umieralności ogólnej. Analiza tego zagadnienia jest przedmiotem wspomnianego wyżej osobnego opracowania. Zauważyć należy, że liczba zgonów na 10 tys. osób ogółem nie jest sumą liczby zgonów w poszczególnych grupach przyczyn, gdyż w opracowaniu nie uwzględniono wielu przyczyn innych.

³ J. Z. H o l z e r, Demografia, Warszawa 1970, s. 226.

Tabela 1

Struktura przyczyn zgonów w Łodzi w latach 1960-1973 (na 10 000 osób)

Przyczyny zgonów	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Gruźlica układu oddechowego	4,5	4,2	4,9	4,7	3,4	3,6	3,2	2,5	2,4	2,2	1,6	1,2	1,0	0,7
Gruźlica innych narządów	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,2
Wszystkie inne choroby zakaźne i pasożytnicze	0,9	0,8	0,5	0,5	0,6	0,7	0,6	0,7	0,9	0,6	0,6	0,7	0,6	0,5
Nowotwory złośliwe i nowotwory tkanki limfatycznej						16,7	17,1	18,5	20,1	19,9	19,1	19,7	18,9	19,3
Nowotwory niezłośliwe oraz o nieokreślonym charakterze	15,8	15,6	16,3	17,4	17,6	0,3	0,4	0,3	0,2	0,6	0,7	0,8	0,6	0,9
Cukrzyca	0,5	0,4	0,5	1,0	1,0	1,0	1,3	1,3	1,5	1,6	1,3	1,6	1,4	1,4
Zapalenie opon mózgowych	0,2	0,1	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Choroby naczyń mózgu	6,1	6,6	6,3	2,7	2,6	3,1	3,3	4,1	4,0	3,1	.	.	4,7	5,1
Przewlekła choroba reumatyczna serca	0,3	0,3	0,2	0,4	0,6	0,7	0,9	0,7	0,7	0,9	0,8	1,4	0,9	1,3
Niedokrwienność serca	11,6	10,9	10,9	11,2	11,8	12,1	14,0	14,1	14,7	16,2	.	.	8,0	7,2
Choroby serca innego rodzaju											.	.	11,4	11,5
Nadciśnienie tętnicze	0,4	0,3	0,2	1,6	1,7	1,7	1,5	1,4	1,7	2,3	2,0	2,4	2,2	2,1
Grypa	0,0	-	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	4,2	0,2	0,0
Zapalenie płuc	3,5	2,6	3,0	2,3	2,5	2,3	2,0	2,2	1,9	3,4	3,8	3,8	3,2	4,1

Wrzód żołądka i dwunastnicy	0,5	0,4	0,4	0,7	0,7	0,6	0,6	0,8	0,8	0,7	0,6	0,8	0,4	0,8
Marskość wątroby	0,9	0,8	1,1	1,1	1,4	1,2	1,3	1,5	1,4	1,7	1,7	1,9	2,1	2,1
Zapalenie nerek i nerzycz- ca	0,4	0,5	0,4	0,9	0,8	0,8	1,0	1,0	1,0	1,5	1,0	1,0	0,9	1,0
Wady rozwojowe wrodzone	0,8	0,2	0,5	0,6	0,6	0,5	0,4	0,7	0,6	0,7	0,7	0,5	0,8	0,7
Wypadki pojazdów mecha- nicznych i pozostałe wypadki	2,6	2,7	2,6	3,3	3,4	3,6	3,7	4,0	4,6	4,7	5,0	5,6	5,3	5,5
Samobójstwa i samouszko- dzenia	1,4	1,4	1,7	1,9	1,4	.	.	.	.	.	.	.	2,5	2,2
Zgony ogółem	78,3	74,5	79,7	78,9	79,2	80,6	84,8	87,2	91,3	97,4	97,2	104,1	97,8	101,6

Źródło: Rocznik statystyczny miasta Łodzi 1969, Łódź 1969, s. 16-20; tamże 1970, s. 62-66; tamże 1971, s. 58-60; tamże 1972, s. 62-64; tamże 1973, s. 65-67; tamże 1974, s. 60-62. Rocznik demograficzny: 1967-1968, Warszawa 1968, s. 300-312, 316-324; tamże 1971, s. 202-223, 226-232; tamże 1972, s. 190-194; tamże 1973, s. 238-251; tamże 1974, s. 192-204. Rocznik statystyczny ochrony zdrowia: 1945-1967, Warszawa 1968; s. 150-157; tamże 1971, s. 100-165.

Najważniejsze spośród uwzględnionych - to nowotwory, choroby układu krążenia, choroby naczyń mózgu, wypadki, gruźlica i zapalenie płuc.

Dokonajmy analizy współczynnika zgonów w niektórych grupach przyczyn:

- Współczynnik umieralności na nowotwory wykazuje stały wzrost: od 15,8 do 20,2 zgonów na 10 tys. osób, odpowiednio w latach 1960 i 1973. Najwyższy współczynnik obserwujemy w latach 1969 i 1971 i wynosi on 20,5 zgonów na 10 tys. osób.

- Systematyczny wzrost współczynnika obserwuje się również w przypadku umieralności na choroby układu krążenia, do których zaliczono przewlekłą chorobę reumatyczną serca, niedokrwinną chorobę serca, choroby serca innego rodzaju i nadciśnienie tętnicze. Najniższa umieralność z powodu chorób układu krążenia występuje w roku 1962, a najwyższa w 1972 i wynoszą one odpowiednio: 11,3 i 22,5 zgonów na 10 tys. osób. Porównując otrzymane wyniki z analogicznymi przedstawionymi w cytowanej pracy B. Nowakowskiej stwierdzić należy, że na przestrzeni lat 1957-1962 obserwowano spadek współczynnika zgonów na choroby układu krążenia, natomiast począwszy od roku 1962 zarysowała się wyraźna tendencja rosnąca.

- Współczynnik zgonów z powodu choroby naczyń mózgu waha się od 6,6 do 2,6, nie wykazując wyraźnej tendencji malejącej ani wzrastającej.

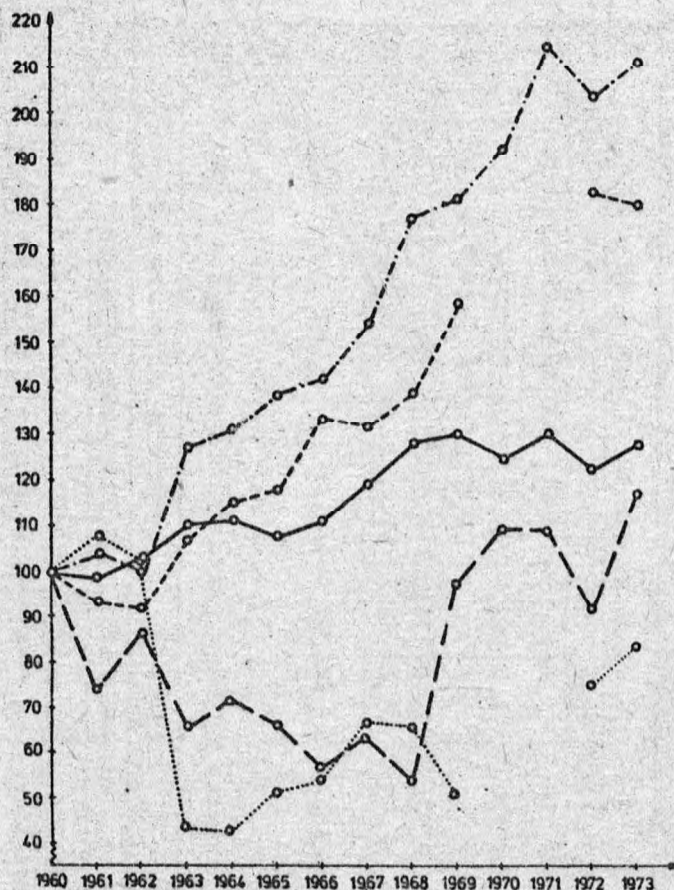
- Zwiększa się systematycznie umieralność z powodu wypadków, co obrazuje wzrost współczynnika od 2,6 do 5,5 zgonów na 10 tys. osób odpowiednio w latach 1960 i 1973.

- Charakterystyczny jest duży spadek współczynnika zgonów z powodu gruźlicy. W roku 1960 współczynnik ten wynosił 4,7, a w roku 1973 - 0,7 zgonów na 10 tys. osób. Na tak poważne obniżenie omawianego współczynnika złożyło się niewątpliwie wiele czynników, z których wymienić należy przede wszystkim wpływ obowiązkowych szczepień ochronnych, wczesną wykrywalność choroby oraz współczesne metody leczenia.

- Współczynnik zgonów z powodu zapalenia płuc nie wykazuje wyraźnej tendencji malejącej lub wzrastającej i waha się od 4,1 w 1973 r. do 1,9 w 1968 r.

- Tendencję do wzrostu obserwujemy w przypadku umieralno-

ści na cukrzycę: od 0,5 w 1960 r. do 1,4 w 1973 r. Najwyższy współczynnik występuje w latach 1969 i 1971 i wynosi 1,6 zgonów na 10 tys. osób.

Rys. 1. Dynamika współczynnika zgonów w odniesieniu do najważniejszych przyczyn zgonów w latach 1960-1973 (1960 = 100)

— nowotwory, ----- choroby układu krążenia, choroby naczyń mózgu, -.-.-.- wypadki, ----- zapalenie płuc

- Współczynnik umieralności z powodu marskości wątroby wzrósł od wartości 0,9 w 1960 r. do 2,1 w 1973 r.

Zanalizujemy z kolei dynamikę najważniejszych przyczyn zgonów w Łodzi w latach 1960-1973, przyjmując stan współczynnika zgonów w roku 1960 za 100.

Jak wynika z tab. 2, największy wzrost, bo o ponad 100%, obserwujemy dla współczynnika zgonów z powodu wypadków. O

T a b e l a 2

Dynamika współczynnika zgonów w odniesieniu do najważniejszych przyczyn zgonów w Łodzi w latach 1960-1973

Przyczyny zgonów	Indeksy dynamiki w % 1960 = 100													
	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	
Nowotwory	98,7	103,2	110,1	111,4	107,6	110,8	119,0	128,5	129,7	125,3	129,7	123,4	127,8	
Choroby układu krążenia	93,5	91,9	107,3	114,6	117,9	133,3	131,7	139,0	157,7	.	.	183,0	179,7	
Choroby naczyń mózgu	108,2	103,3	44,3	42,6	50,8	54,1	67,2	65,6	50,8	-	.	75,4	83,6	
Wypadki	103,8	100,0	126,9	130,8	138,5	142,3	153,9	176,9	180,8	192,3	215,4	203,9	211,5	
Zapalenie płuc	74,3	85,7	65,7	71,4	65,7	57,1	62,9	54,3	97,1	108,6	108,6	91,4	117,1	

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych tab. 1.

T a b e l a 3

Udział sześciu głównych przyczyn zgonów w przyczynach zgonów ogółem w latach 1960-1973

Przyczyny zgonów	Wskaźniki struktury w %													
	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Nowotwory	20,2	20,9	20,4	22,1	22,2	21,1	20,6	21,6	22,2	21,0	20,4	19,7	20,0	19,9
Choroby układu krążenia	15,7	15,4	14,2	16,7	17,8	18,0	19,3	18,6	18,7	19,9	.	.	23,0	21,8
Choroby naczyń mózgu	7,8	8,9	7,9	3,4	3,3	3,9	3,9	4,7	4,4	3,2	.	.	4,7	5,0
Wypadki	3,3	3,6	3,3	4,2	4,3	4,5	4,4	4,6	5,0	4,8	5,1	5,4	5,4	5,4
Gruźlica	6,0	5,8	6,3	6,1	4,4	4,6	3,8	2,9	2,6	2,4	1,9	1,4	1,3	0,9
Zapalenie płuc	4,5	3,5	3,8	2,9	3,2	2,9	2,4	2,5	2,1	3,5	3,9	3,7	3,3	4,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych tab. 1.

T a b e l a 4

Struktura przyczyn zgonów w miastach Polski ogółem w latach 1960-1973 (na 10 000 osób)

Przyczyny zgonów	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Gruźlica układu oddechowego	3,7	3,6	3,7	.	.	3,2	2,9	2,9	2,4	2,4	2,2	2,0	1,5	1,3
Gruźlica innych narządów	0,2	0,1	0,1	.	.	0,1	0,1	0,1	0,0	.	.	.	0,0	0,0
Wszystkie inne choroby zakaźne i pasożytnicze	1,1	.	.	.	.	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6	0,7	0,6
Nowotwory złośliwe i nowotwory tkanki limfatycznej	10,7	.	.	.	.	13,1	13,4	13,7	14,0	.	.	.	.	.
Nowotwory nieszląśliwe oraz o nieokreślonym charakterze	0,7	12,0	12,3	.	.	0,7	0,7	0,8	0,7	14,8	15,0	15,7	15,1	15,2
Cukrzyca	0,4	0,5	0,5	.	.	0,8	0,9	1,0	1,1	1,2	1,3	1,3	1,2	1,2
Zapalenie opon mózgowych	0,3	0,3	0,2	.	.	0,2	0,1	0,1	0,1	.	.	.	0,1	0,1
Choroby naczyń mózgu	4,5	.	.	.	.	3,5	3,5	3,6	3,6	3,7	4,0	4,5	4,5	4,7
Przewlekła choroba reumatyczna serca	0,2	0,2	0,2	.	.	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,8	0,7	0,8
Niedokrwienne choroby serca	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5,2	5,6	7,2	7,6	7,5
Choroby serca innego rodzaju	10,1	.	.	.	.	11,5	11,7	12,8	12,9	8,7	7,3	7,7	7,0	7,6
Nadciśnienie tętnicze	0,5	.	.	.	.	1,6	1,6	1,6	1,7	1,9	1,7	1,6	1,6	1,6
Grypa	0,1	0,1	0,2	.	.	0,1	0,1	0,1	0,0	0,3	0,3	1,4	0,1	0,2
Zapalenie płuc	3,8	.	.	.	.	2,4	1,8	2,1	1,7	2,4	2,3	2,6	2,3	2,3
Wrzód żołądka i dwunastnicy	0,3	.	.	.	.	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5
Marskość wątroby	0,5	.	.	.	.	0,8	0,9	1,0	1,0	.	.	1,3	1,3	1,3
Zapalenie nerek i nerczyca	0,5	.	.	.	.	0,8	0,8	0,8	0,8	.	.	.	0,8	0,7
Wady rozwojowe wrodzone	1,0	.	.	.	.	0,8	0,7	0,8	0,7	.	.	0,9	0,9	0,9
Zgony ogółem	70,0	69,3	71,4	.	.	69,1	69,5	72,8	71,9	76,7	76,7	80,8	76,7	78,1

Źródło: Statystyka Polski, Statystyka ludności - Małżeństwa, urodzenia, zgony: 1960, Warszawa 1961, s. 68-79, 90-99; tamże 1961-1964, s. 124-131. Statystyka Polskiej Statystyki ruchu naturalnego ludności: 1963-1965, Warszawa 1966, s. 198-203, 244-251. Rocznik demograficzny: 1967-1968, s. 300-312, 316-324; tamże 1971, s. 202-223, 226-232; tamże 1972, s. 190-194; tamże 1973, s. 238-251; tamże 1974, s. 192-204.

Struktura przyczyn zgonów w czterech wielkich miastach Polski w latach 1960-1973 (na 10 000 osób)

Przyczyny zgonów	Warszawa						Poznań					
	1960	1965	1970	1971	1972	1973	1960	1965	1970	1971	1972	1973
Gruźlica układu oddechowego	4,7	.	2,7	2,7	1,5	1,5	3,8	2,4	1,1	1,2	1,1	0,7
Gruźlica innych narządów	0,1	.	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	.	0,0	.	-
Inne choroby zakaźne i pasożytnicze	0,8	.	0,7	0,5	0,6	0,6	0,3	.	.	.	0,6	0,4
Nowotwory złośliwe	14,4	.	18,5	19,7	19,4	19,5	16,2	17,6	18,7	19,8	20,7	20,7
Nowotwory nie-złośliwe i o nieokreślonym charakterze	0,7	.	0,5	0,3	0,3	0,4	.	.	0,8	0,7	0,6	0,6
Cukrzyca	0,6	.	1,5	1,6	1,4	1,5	0,5	0,8	1,4	1,6	1,8	1,8
Zapalenie opon mózgowych	0,2	.	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,0	-	-	-	0,0
Choroby naczyń mózgu	6,4	.	9,4	9,4	9,0	9,3	5,9	6,1	6,2	5,3	5,3	5,5
Przewlekła choroba reumatyczna serca	0,6	.	0,4	0,8	0,8	0,6	0,1	0,7	0,8	1,0	0,7	0,7
Niedokrwienność serca	11,5	.	12,8	12,3	14,0	9,5	22,2	20,0	9,5	10,1	9,7	12,7
Choroby serca innego rodzaju	0,7	.	5,6	4,9	4,3	8,8	.	.	12,8	12,8	11,5	11,8
Nadciśnienie tętnicze	0,1	.	0,6	0,5	0,4	0,5	0,3	1,5	1,9	2,0	1,8	2,2
Grypa	1,5	.	0,2	3,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2	0,8	0,1	0,3
Zapalenie płuc	0,7	.	2,2	3,0	2,0	2,1	3,0	2,3	1,9	2,8	2,0	2,7
Wrzód żołądka i dwunastnicy	0,7	.	1,1	0,8	0,8	0,8	0,2	0,4	0,6	0,6	0,4	0,6
Choroba wątroby	1,0	.	1,9	1,9	2,2	2,1	0,8	1,1	1,3	1,6	1,3	1,9

Przyczyny zgonów w Łodzi w latach 1960-1973 (na 10 000 osób)

	Wrocław						Kraków					
	1960	1965	1970	1971	1972	1973	1960	1965	1970	1971	1972	1973
	2,9	2,7	1,2	1,3	0,7	0,7	4,0	3,0	2,1	1,8	1,2	0,9
	0,1	0,0	0,1	.	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	0,8	0,3	.	.	0,3	0,4	.	.	0,4	0,3	0,3	.
	8,1	10,4	11,9	12,9	12,7	13,9	11,0	15,0	15,1	16,1	15,9	15,4
	0,6	0,6	0,6	0,9	0,6	0,5	.	.	0,2	0,5	0,5	0,4
	0,1	0,5	0,7	0,7	0,5	0,5	.	.	1,1	1,2	.	.
	0,2	0,1	0,0	.	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	1,0	0,0	.
	3,5	2,5	3,5	4,4	3,4	3,2	5,0	4,0	3,1	3,0	3,7	4,1
	0,1	0,2	0,6	0,6	0,5	0,4	.	1,0	0,5	0,6	0,6	0,6
	4,7	5,6	5,4	6,7	7,2	6,4	.	.	4,7	6,0	6,1	5,4
	.	.	2,4	2,7	2,8	4,3	.	.	6,0	6,1	5,5	5,3
	0,3	0,4	0,6	0,6	0,6	0,5	1,0	2,0	2,2	2,2	1,8	1,8
	0,0	0,0	0,2	0,4	0,1	0,2	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0	-
	3,3	1,4	1,4	2,6	1,5	2,6	4,0	2,0	1,7	2,4	2,2	2,2
	0,1	0,6	0,3	0,3	0,5	0,3	.	.	0,5	0,6	0,6	0,5
	0,3	0,7	0,9	0,8	1,0	1,0	0,0	1,0	0,9	0,9	1,2	1,0

Przyczyny zgonów	Warszawa						Poznań					
	1960	1965	1970	1971	1972	1973	1960	1965	1970	1971	1972	1973
Zapalenie nerek i nerzycy	1,0	.	0,6	0,6	0,6	0,6	1,2	1,1	0,7	0,9	0,8	1,2
Wady rozwojowe wrodzone	0,8	.	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7	.	0,5	0,5	0,7	0,8
Wypadki pojazdów mechanicznych i pozostałe	3,6	.	5,6	5,4	5,3	5,1	2,9	2,0	3,8	4,2	4,6	3,6
Wypadki Samobójstwa i samo-uszkodzenia	1,5	.	1,6	1,7	1,8	1,6	0,6	0,4	1,4	1,6	1,5	1,2
Zgony ogółem	68,0	.	87,3	92,2	87,7	87,3	77,6	74,4	86,9	91,3	90,0	92,2

Źródło: Rocznik statystyczny Warszawy 1970, Warszawa 1970, s. 31; tam-
s. 14-16; tamże 1971, s. 17-18; tamże 1972, s. 15-16; tamże 1973 s. 18-19;
s. 29-30, Rocznik statystyczny miasta Wrocławia 1967, Wrocław 1967, s. 20-
tamże 1974, s. 69-71; Rocznik statystyczny miasta Krakowa 1966, Kraków 1967,
74; tamże 1974, s. 45-46.

ok. 80% wzrósł współczynnik zgonów z powodu chorób układu
krążenia, a niemal o 30% z powodu nowotworów. Jedynie współ-
czynnik umieralności z powodu gruźlicy zmalał pięciokrotnie:
do 19,2% w roku 1973. Zgony z powodu choroby naczyń mózgu
i zapalenia płuc nie wykazują wyraźnej tendencji do zmian.
Tabela 3 obrazuje udział sześciu głównych przyczyn umie-
ralności w przyczynach zgonów ogółem. Z jej analizy wynika, co
następuje:

- udział zgonów na nowotwory nie wykazuje wyraźnej ten-
dencji do zmian i waha się w granicach 19,7-22,2%;
- udział zgonów na choroby układu krążenia wzrósł wyraź-
nie z 15,7% w roku 1960 do 21,8% w roku 1973, przy czym
w roku 1972 wynosił 23,0%, a w najkorzystniejszym roku 1962
- 14,2%;
- wahania udziału umieralności na choroby naczyń mózgu
mieszczą się w przedziale od 3,2% do 8,9%;
- wyraźną tendencję rosnącą wykazuje udział zgonów z powo-

Tabela 5 (cd.)

	Wrocław					Kraków						
	1960	1965	1970	1971	1972	1973	1960	1965	1970	1971	1972	1973
	0,4	0,7	0,6	0,5	0,9	0,6	.	.	1,0	1,1	0,8	0,8
	0,6	0,7	0,9	0,8	0,6	0,7	1,0	1,0	0,7	0,3	.	.
	3,7	4,1	4,4	5,0	4,5	4,7	5,0	4,0	4,0	4,2	4,7	5,0
	.	.	2,0	2,4	2,2	1,9	.	.	1,1	1,1	0,8	0,9
	49,1	47,7	55,1	62,0	60,8	64,8	71,0	72,0	76,1	81,3	75,8	73,8

ze 1974, s. 57. Rocznik statystyczny miasta Poznania 1970, Poznań 1970,
tamże 1974, s. 18-19. Rocznik statystyczny Wielkopolski 1968, Poznań 1969,
-21; tamże 1971, s. 18-20; tamże 1972, s. 71-73; tamże 1973, s. 71-73;
s. 28-29; tamże 1971, s. 26-27; tamże 1972, s. 65-66; tamże 1973, s. 70-

du wypadków i na przestrzeni rozpatrywanych lat wzrósł od
3,3% do 5,4%;

- bardzo wyraźnie zmalał udział zgonów z powodu gruźlicy:
w roku 1973 wynosił tylko 0,9% wobec 6,0% w roku 1960 i
6,3% w roku 1962;

- wyraźnej tendencji do zmian nie wykazuje udział zgonów
z powodu zapalenia płuc; zawiera się on w rozpatrywanych latach w
przedziale od 2,1% do 4,5%.

Porównanie Łodzi z innymi miastami Polski pod względem
przyczyn umieralności (tab. 1 oraz 4 i 5) wskazuje na to, że
najważniejsze przyczyny zgonów są wszędzie takie same.

Dokładniejszą analizę przeprowadzimy jedynie dla dwóch naj-
częściej występujących przyczyn zgonów: nowotworów i chorób
układu krążenia, pobieżnie traktując przyczyny inne.

Dokonałmy najpierw analizy współczynników zgonów na nowo-
twory i choroby układu krążenia (tab. 6).

Współczynnik zgonów na nowotwory wykazuje w rozpatrywanych
latach tendencję rosnącą, przy czym wartość najwyższą obser-

wuje się w Poznaniu, a najniższą we Wrocławiu. Łódź plasuje się w latach: 1960, 1970, 1971 na drugim miejscu po Poznaniu, a w roku 1972 na miejscu trzecim.

T a b e l a 6

Współczynnik zgonów na nowotwory i na choroby układu krążenia w latach 1960-1973

Miasta	Zgony na nowotwory na 10 000 mieszkańców					Zgony na choroby krążenia na 10 000 mieszkańców				
	1960	1970	1971	1972	1973	1960	1970	1971	1972	1973
Łódź	15,8	19,8	20,5	19,5	20,2	12,3	.	.	22,5	22,1
Warszawa	15,1	19,0	20,0	19,7	19,9	12,8	19,4	18,5	19,5	19,4
Poznań	16,2	19,5	20,5	21,3	21,3	22,6	25,0	24,9	23,7	27,4
Wrocław	8,7	12,5	13,8	13,3	14,4	8,6	9,0	10,6	12,1	11,6
Kraków	11,4	15,3	16,6	16,4	15,8	13,0	13,4	14,9	14,0	13,1
Ogółem miasta Polski	11,4	15,0	15,7	15,5	15,7	10,8	16,2	17,3	16,9	17,5

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych tab. 1, 4, 5.

Współczynnik zgonów z powodu chorób układu krążenia nie wykazuje w czterech wielkich miastach wyraźnej tendencji do

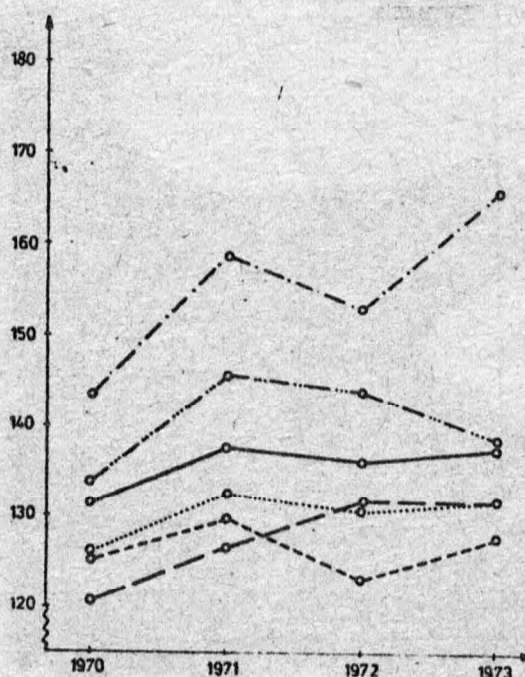
T a b e l a 7

Dynamika współczynnika zgonów na nowotwory i choroby układu krążenia w latach 1960-1973

Miasta	Zgony na nowotwory na 10 000 mieszkańców				Zgony na choroby układu krążenia na 10 000 mieszkańców			
	indeksy dynamiki w % (1960 = 100)							
	1970	1971	1972	1973	1970	1971	1972	1973
Łódź	125,3	129,7	123,4	127,8	.	.	183,0	179,7
Warszawa	125,8	132,4	130,5	131,8	151,6	144,5	152,3	151,6
Poznań	120,4	126,5	131,5	131,5	110,6	110,2	104,9	121,2
Wrocław	143,6	158,6	152,9	165,5	104,6	123,3	140,7	134,9
Kraków	134,2	145,6	143,9	138,6	103,1	114,6	107,7	100,8
Ogółem miasta Polski	131,6	137,7	135,9	137,7	150,0	160,1	156,5	162,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych tab. 6.

zmian w latach 1970-1973 (w odniesieniu do Łodzi brak danych z lat 1970-1971). Jest on jednak wyższy niż w roku 1960. Podobnie jak w przypadku zgonów na nowotwory, również najwyższym współczynnikiem zgonów na choroby układu krążenia legitymuje się Poznań, a najniższym Wrocław. Łódź w latach 1972 i 1973 plasuje się na drugim miejscu.

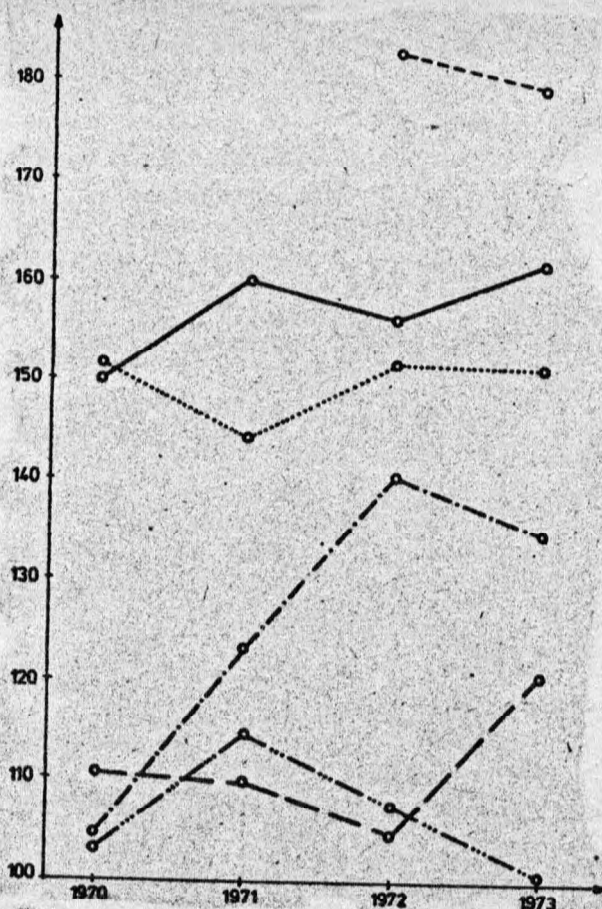

Rys. 2. Dynamika współczynnika zgonów na nowotwory w miastach Polski (1960 = 100)

— miasta Polski ogółem, ——— Łódź, Warszawa,
 ——— Poznań, -.-.-.- Wrocław, -.-.-.-.- Kraków

Z kolei przeanalizujemy (tab. 7) dynamikę zgonów na nowotwory i choroby układu krążenia, przyjmując stan współczynnika w roku 1960 za 100.

Najwyższy wzrost w stosunku do roku 1960 wystąpił w przypadku zgonów na nowotwory we Wrocławiu i wynosił ok. 66%. Najmniejszym wzrostem charakteryzuje się Łódź - ok. 29%. Podkreślić jednak należy, że mimo to współczynnik zgonów na nowotwory jest w Łodzi ok. 1,4 raza większy niż we Wrocławiu.

Rys. 3. Dynamika współczynnika zgonów na choroby układu krążenia w miastach Polski (1960 = 100)

— miasto Polski ogółem, — Łódź, Warszawa,
 — Poznań, -.-.- Wrocław, -.-.-.-.- Kraków

Zgony na choroby układu krążenia w roku 1973 w stosunku do roku 1960 wykazują największy wzrost w Łodzi. Wynosi on ok. 80%. Najmniejszy przyrost w roku 1973 w stosunku do roku 1960 obserwujemy w Krakowie i wynosi on tylko ok. 1% (w latach poprzednich ok. 15%).

Z porównania udziału zgonów na nowotwory ze zgonami ogółem (tab. 8.) można wywnioskować, że odsetek zgonów na nowotwory jest w Łodzi w latach 1960, 1970, 1971 wyższy, a w latach 1972, 1973 niższy niż w miastach Polski ogółem. Porówna-

nie z czterema wielkimi miastami wskazuje, że Łódź legitymuje się najniższym udziałem zgonów na nowotwory w zgonach ogółem, poza rokiem 1960, w którym najniższy odsetek posiadają Kraków i Wrocław.

T a b e l a 8

Udział zgonów na nowotwory i na choroby układu krążenia
w zgonach ogółem w latach 1960-1973

Miasta	Powody zgonów									
	nowotwory					choroby układu krążenia				
	w % ogółu zgonów									
	1960	1970	1971	1972	1973	1960	1970	1971	1972	1973
Łódź	20,2	20,4	19,7	20,0	19,9	15,7	.	.	23,0	21,7
Warszawa	22,2	21,7	21,7	22,5	22,8	18,8	22,2	20,1	22,2	22,2
Poznań	20,9	22,4	22,5	23,7	23,2	29,1	28,7	28,2	26,3	29,7
Wrocław	17,7	22,7	22,2	21,9	22,4	10,4	16,3	17,1	19,9	18,0
Kraków	15,5	20,1	20,4	21,8	21,4	18,0	17,6	18,3	18,5	17,8
Ogółem miasta Polski	16,3	19,6	19,4	20,2	20,1	15,4	21,1	21,4	22,0	22,4

Źródło: Obliczenia własne na podstawie tab. 1, 4, 5.

Podobne porównanie przeprowadzone w przypadku umieralności na choroby układu krążenia doprowadza do stwierdzenia, że najwyższy udział w zgonach ogółem w roku 1973 w stosunku do roku 1960 posiada Poznań (ok. 30%), najniższy zaś Kraków i Wrocław (ok. 18%). W Łodzi, Warszawie i w miastach Polski ogółem odsetki te mają wartości zbliżone (ok. 22%). Porównanie udziału zgonów na nowotwory z udziałem zgonów na choroby układu krążenia wskazuje, że choroby układu krążenia dominują jako przyczyny zgonów w Poznaniu. W Łodzi, jak również w miastach Polski ogółem, choroby układu krążenia wysunęły się ostatecznie na pierwsze miejsce wśród przyczyn zgonów.

Bardziej pobieżnie potraktujemy inne przyczyny zgonów (tab. 4 i 5).

Analogicznie jak w Łodzi, również i w innych miastach Polski zauważamy systematyczny spadek współczynnika zgonów z powodu gruźlicy. Proces ten w przypadku ogółu miast w Polsce

następuje wolniej niż w Łodzi. Od roku 1960 do 1973 współczynnik ten obniżył się ok. trzykrotnie, podczas gdy w Łodzi ponad sześciokrotnie i w 1973 r. jest niemal dwa razy niższy niż w miastach Polski ogółem. Również porównanie z czterema wielkimi miastami wypada korzystnie dla Łodzi, gdyż współczynnik zgonów na gruźlicę w roku 1973 jest w Łodzi niższy niż w Warszawie i Krakowie i przybiera taką samą wartość jak we Wrocławiu i Poznaniu.

Inna ważna przyczyna zgonów - choroby naczyń mózgu - zarówno w Łodzi, jak i w przypadku ogółu miast i w czterech dużych miastach nie przejawia wyraźnej tendencji do wzrostu lub zmniejszenia się. Najwyższy współczynnik występuje w Warszawie i jest ok. 2-3 razy większy niż we Wrocławiu, Krakowie, Poznaniu i Łodzi.

Zwiększanie się umieralności obserwujemy w przypadku zgonów na cukrzycę, przy czym najwyższy współczynnik występuje w Poznaniu, a najniższy we Wrocławiu. Łódź ma nieco wyższy współczynnik zgonów na cukrzycę niż ogół miast w Polsce, ale niższy niż Poznań i Warszawa.

Obserwujemy również wzrost współczynnika zgonów z powodu marskości wątroby. Najwyższe wartości przybiera on w Warszawie, najniższe we Wrocławiu, natomiast w Łodzi jego wartość jest bardzo bliska współczynnikowi zgonów w Warszawie.

Współczynnik zgonów z powodu wypadków w miastach: Poznaniu, Wrocławiu i Krakowie w latach 1970-1973 wykazuje na ogół tendencję rosnącą. Tendencję malejącą obserwuje się w Warszawie. Łódź z wyraźną tendencją rosnącą i wyższym niż gdzie indziej współczynnikiem zgonów z powodu wypadków prezentuje się na tle czterech pozostałych miast niekorzystnie.

3. ZGONY NA NOWOTWORY W ZALEŻNOŚCI OD WIEKU

Poprzednie rozważania doprowadziły do ustalenia, że jedną z głównych przyczyn zgonów są nowotwory. Przyjrzyjmy się bliżej temu zagadnieniu, rozpatrując liczbę zgonów na nowotwory w podziale na grupy wiekowe (tab. 9).

W omawianym okresie: 1960-1973, w grupach wieku do 60 lat obserwuje się wahania liczby zgonów na nowotwory bez okreś-

T a b e l a 9

Zgony na nowotwory w zależności od wieku zmarłych w Łodzi w latach 1960-1973

Grupy wieku	Zgony w liczbach bezwzględnych													
	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Poniżej 35 lat	46	53	44	43	48	46	42	49	48	40	40	47	45	48
35-39	32	20	32	33	32	34	20	31	32	36	27	29	21	23
40-44	28	31	30	55	50	45	59	55	63	65	62	53	51	50
45-49	83	66	78	49	64	40	49	60	68	81	86	101	96	87
50-54	137	117	122	124	106	109	101	96	108	88	85	92	110	131
55-59	156	178	154	176	183	170	170	199	197	191	185	150	144	155
60-69	324	354	385	432	437	395	422	467	500	546	502	517	514	510
70 lat i więcej	314	308	335	359	377	429	443	441	502	491	509	581	522	569
Ogółem	1120	1127	1180	1271	1297	1268	1306	1398	1518	1538	1496	1570	1503	1573

Źródło: Rocznik statystyczny miasta Łodzi. 1966; Łódź 1966, s. 56; tamże 1971, s. 59; tamże 1972, s. 64; tamże 1973, s. 67; tamże 1974, s. 62.

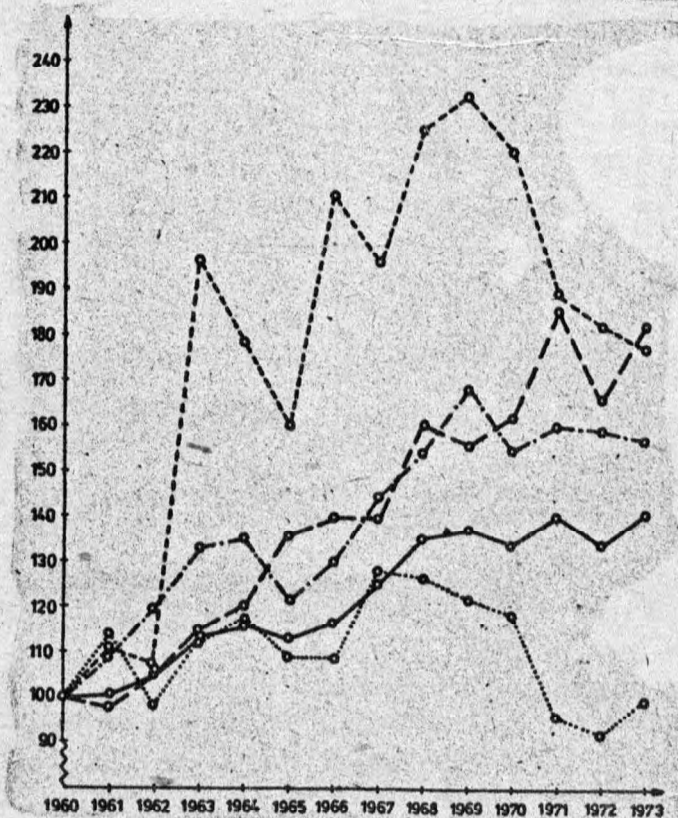
T a b e l a 10

Dynamika zgonów na nowotwory w Łodzi w latach 1960-1973

Grupy wieku	Indeksy indywidualne w % (1960 = 100)													
	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Ponizej 35 lat	100,0	115,2	95,7	93,5	104,3	100,0	91,3	106,5	104,3	87,0	87,0	102,2	97,8	104,3
35-39	100,0	62,5	100,0	103,1	100,0	106,3	62,5	96,9	100,0	112,5	84,4	90,6	65,6	71,9
40-44	100,0	110,7	107,1	196,4	178,6	160,7	210,7	196,4	225,0	232,1	221,4	189,3	182,1	178,5
45-49	100,0	79,5	93,9	59,0	77,1	48,2	59,0	72,3	81,9	97,6	103,6	121,7	115,7	104,8
50-54	100,0	85,4	89,1	90,5	77,4	79,6	73,7	70,1	78,8	64,2	62,0	67,2	80,3	95,6
55-59	100,0	114,1	98,7	112,8	117,3	109,0	109,0	127,6	126,3	122,4	118,6	96,2	92,3	99,4
60-69	100,0	109,3	118,8	133,3	134,9	121,9	130,2	144,1	154,3	168,5	154,9	159,6	158,6	157,4
70 lat i więcej	100,0	98,1	106,7	114,3	120,1	136,6	141,1	140,4	159,9	156,4	162,1	185,0	166,2	181,2
Ogółem	100,0	100,6	105,4	113,5	115,8	113,2	116,6	124,8	135,3	137,3	135,6	140,2	134,2	140,4

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych tab. 9.

lonej tendencji. Jedynie w grupie wieku 40-44 lata w roku 1963 nastąpił wzrost liczby zgonów na nowotwory o ok. 90% w porównaniu z latami poprzednimi, by w następnych latach wykazywać już tylko małe wahania w kierunku wzrostu lub zmniejszenia. W grupach wieku 60-69 lat i 70 lat i więcej występuje w rozpatrywanym okresie wyraźna tendencja do wzrostu liczby zgonów. Widać to wyraźnie w tab. 10 obrazującej dynamikę liczby zgonów na nowotwory w zależności od wieku.

Rys. 4. Dynamika zgonów na nowotwory w Łodzi w latach 1960-1973 (1960 = 100)

— ogółem, ---- w wieku 40-44 lat, w wieku 55-59 lat, -.-.-.- w wieku 60-69 lat, ——— w wieku 70 lat i więcej

W grupie wieku 60-69 lat liczba zgonów na nowotwory wzrosła w latach ostatnich (1968-1973) w stosunku do roku 1960 o ok. 55-65%, a w grupie wieku 70 lat i więcej wzrost ten jest jeszcze większy, i wynosi 60-80%. Wzrost liczby zgonów

na nowotwory w wymienionych grupach wieku jest spowodowany zwiększeniem się liczby osób w starszych grupach wieku. Współczynnik zgonów na nowotwory w zależności od wieku nie wykazuje bowiem wzrostu w latach 1970-1973 w porównaniu z rokiem 1960 (tab. 11).

T a b e l a 11

Współczynnik zgonów na nowotwory w zależności od wieku zmarłych w Łodzi w latach 1960 i 1970-1973

Grupy wieku	Liczba zgonów na 10 000 osób w danej grupie wieku				
	1960	1970	1971	1972	1973
Poniżej 40 lat	1,7	1,9	1,8	1,5	1,6
40-49	13,4	11,6	12,0	11,4	10,8
50-54	29,2	22,9	22,5	23,7	24,6
55-59	41,3	44,9	39,0	41,0	47,5
60-69	66,3	68,7	70,0	67,5	66,7
70 i więcej lat	117,6	116,8	128,0	110,4	114,7
Ogółem	15,8	19,6	20,5	19,4	20,1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Rocznika statystycznego miasta Łodzi 1966, s. 56; tamże 1971, s. 59; tamże 1972, s. 64; tamże 1973, s. 67; tamże 1974, s. 62.

Występujące, niewielkie wahania współczynnika w poszczególnych latach nie wskazują na istnienie określonej tendencji do wzrostu lub spadku.

Udział zgonów na nowotwory w zgonach ogółem (tab. 12) jest największy w grupie wieku 55-59 lat i wynosi 30-35% ogólnej liczby zgonów w latach 1960-1973. Podobny wniosek w odniesieniu do lat 1957-1961 sformułowała w swym opracowaniu B. Nowakowska.

Nieco niższym udziałem charakteryzuje się grupa wieku 50-54 lata. W grupie wieku 70 lat i więcej, a więc tam, gdzie występuje największa liczba zgonów ogółem, tylko 15-16% zgonów spowodowane jest przez choroby nowotworowe. Jest to najniższy udział zgonów na nowotwory w zgonach ogółem w rozpatrywanych grupach wieku poza grupą wieku poniżej 35 lat.

Dokonyjemy obecnie porównania współczynnika zgonów na nowo-

T a b e l a 12

Udział zgonów na nowotwory w zgonach ogółem w Łodzi w latach
1960-1973

Grupy wieku	Liczba zgonów na 1000 zmarłych w danej grupie wieku													
	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Poniżej 35 lat	54	72	60	62	72	105	92	84	123	119	69	80	74	77
35-39	216	155	186	213	212			231			208	187	171	176
40-44	235	252	189	294	273			281	271	265	267	229	242	224
45-49	307	310	311	272	413	234	255	273			292	253	252	250
50-54	334	310	285	316	324		295	337	342	315	296	297	286	310
55-59	326	352	307	342	347	315		324			335	295	310	333
60-69	280	295	306	310	310	283	280	300	289	288	281	262	283	272
70 lat i więcej	152	147	147	160	156	166	158	151	164	149	147	154	147	149
Ogółem	203	210	204	220	222	212	207	215	223	210	204	197	199	199

Źródło: Por. tab. 11.

twory w zależności od wieku w odniesieniu do roku 1970 w pięciu wielkich miastach.

T a b e l a 13

Współczynnik zgonów na nowotwory w zależności od wieku zmarłych w pięciu wielkich miastach w Polsce w 1970 r.

Grupy wieku	Liczba zgonów na 10 000 osób w danej grupie wieku				
	Łódź	Warszawa	Poznań	Wrocław	Kraków
Poniżej 35 lat	1,0	1,2	0,5	0,9	0,9
35-39	4,8	4,6	3,7	3,3	3,5
40-44	9,6	6,8	6,1	11,9	8,7
45-49	13,7	12,6	17,7	14,8	13,7
50-54	22,9	22,7	17,4	15,2	24,2
55-59	44,9	37,8	36,4	33,2	36,5
60-69	68,7	64,1	68,2	73,1	62,9
70 lat i więcej	116,8	118,5	128,4	117,3	111,1
Ogółem	19,6	18,8	19,4	12,2	15,2

Źródło: Rocznik statystyczny miasta Łodzi 1971, Łódź 1971, s. 59; Rocznik statystyczny ochrony zdrowia: 1971, Warszawa 1971, s. 100-165.

Z analizy danych w tab. 13 wynika, że:

- we wszystkich miastach obserwuje się w poszczególnych grupach wieku tendencję do wzrostu współczynnika zgonów na nowotwory;
- najmniejsze różnice w wielkościach tego współczynnika występują w grupie wieku do 35 lat;
- największe różnice obserwuje się w grupie wieku 70 lat i więcej;
- Łódź legitymuje się najwyższym współczynnikiem zgonów na nowotwory w grupach wieku 35-39 lat i 55-59 lat, przy czym w przypadku starszej grupy wieku porównanie współczynnika zgonów na nowotwory w Łodzi z analogicznymi współczynnikami w innych wielkich miastach wskazuje na dość duże różnice, wobec faktu zaś, że ogólny współczynnik zgonów na nowotwory jest w Łodzi wyższy niż gdzie indziej, stwierdzić należy,

że zgony na nowotwory w grupie wieku 55-59 lat w sposób bardzo istotny wpłynęły na wielkość tego współczynnika.

4. ZGONY NA CHOROBY UKŁADU KRAŻENIA W ZALEŻNOŚCI OD WIEKU

Drugą główną przyczyną zgonów są choroby układu krążenia. Dokonajmy więc ich analizy według wieku zmarłych. Ze względu na nieporównywalność danych (zmiana klasyfikacji przyczyn zgonów) analizie poddamy z konieczności jedynie dane z lat 1970-1973.

Ogólna liczba zgonów na choroby układu krążenia w Łodzi wzrastała w porównywanych latach, przy czym lekki spadek w stosunku do roku poprzedniego wystąpił w roku 1973 (tab. 14).

T a b e l a 14

Zgony na choroby układu krążenia w zależności od wieku zmarłych w Łodzi w latach 1970-1973

Grupy wieku	Zgony w liczbach bezwzględnych			
	1970	1971	1972	1973
Poniżej 35 lat	28	26	30	22
35-39	22	26	20	23
40-44	36	51	27	53
45-49	63	93	106	100
50-54	65	74	91	87
55-59	128	122	115	122
60-69	412	458	459	485
70 lat i więcej	751	852	900	833
Ogółem	1505	1703	1745	1725

Źródło: Por. tab. 11.

Największą liczbę zgonów na choroby układu krążenia wykazują najstarsze grupy wieku: 60-69 lat oraz 70 lat i więcej. Obserwuje się tu na ogół wzrost liczby zgonów. W innych grupach wieku występują jedynie wahania liczby zgonów z powodu chorób układu krążenia.

By dokładniej **zanalizować** sytuację prześledźmy, jak przedstawiają się cząstkowe współczynniki zgonów z powodu chorób układu krążenia (tab. 15).

T a b e l a 15

Współczynnik zgonów na choroby układu krążenia w **zależności** od wieku zmarłych w Łodzi w latach 1970-1973

Grupy wieku	Liczba zgonów na 10 000 osób w danej grupie wieku			
	1970	1971	1972	1973
Poniżej 40 lat	1,1	1,1	1,1	1,0
40-49	7,8	11,1	10,3	12,1
50-54	17,6	18,1	19,6	16,3
55-59	30,9	31,7	32,8	37,3
60-69	56,3	62,0	60,3	63,8
70 lat i więcej	172,2	187,7	198,2	168,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Rocznika statystycznego miasta Łodzi 1971, s. 59; tamże 1972, s. 64; tamże 1973, s. 67; tamże 1974, s. 62.

We wszystkich rozpatrywanych latach **występuje wzrost współczynnika** wraz ze wzrostem wieku zmarłych. Najniższy i ustabilizowany jest współczynnik dotyczący zmarłych w grupie wieku poniżej 40 lat. W wyższych grupach wieku występują wahania rozpatrywanego współczynnika, poza grupą wieku 55-59 lat, gdzie na przestrzeni rozpatrywanych czterech lat obserwuje się jego wzrost. Na podstawie danych z czterech lat nie można jednak wysnuwać zbyt daleko idących wniosków co do istnienia określonej tendencji do wzrostu czy spadku współczynnika zgonów na choroby układu krążenia.

Interesujących spostrzeżeń dostarcza również tab. 16, przedstawiająca udział zgonów na choroby układu krążenia w zgonach ogółem.

O ile w roku 1970 największym udziałem zgonów na choroby układu krążenia w zgonach ogółem legitymowała się grupa wieku 60-69 lat, to w latach następnych przesunął się on ku młodszym grupom wieku: 55-59 lat w roku 1971, 45-49 lat w latach 1972 i 1973. Wyniki w odniesieniu do ostatnich dwu lat

są różne od analogicznych dotyczących roku 1960, przedstawionych w cytowanym poprzednio opracowaniu, gdzie największym udziałem charakteryzowała się grupa wieku 60 lat i więcej.

T a b e l a 16

Udział zgonów na choroby układu krążenia w zgonach ogółem w Łodzi w latach 1970-1973

Grupy wieku	Liczba zgonów na 1000 zmarłych w danej grupie wieku			
	1970	1971	1972	1973
Poniżej 35 lat	49	44	49*	35
35-39	169	168	163	176
40-44	155	221	188	238
45-49	214	233	278	287
50-54	226	239	236	206
55-59	231	240	249	262
60-69	230	232	252	259
70 lat i więcej	217	226	254	219
Ogółem	205	214	231	218

Źródło: Por. tab. 15.

T a b e l a 17

Współczynnik zgonów na choroby układu krążenia w zależności od wieku zmarłych w czterech wielkich miastach Polski w 1970 r.

Grupy wieku	Liczba zgonów na 10 000 osób w danej grupie wieku			
	Łódź	Warszawa	Wrocław	Kraków
Poniżej 39 lat	1,1	0,8	0,7	0,6
40-49	7,8	6,3	6,3	7,0
50-59	24,7	18,9	21,7	19,8
60 lat i więcej	99,8	101,0	69,4	81,6
Ogółem	19,8	19,1	8,8	13,4

Źródło: Rocznik statystyczny miasta Łodzi 1971, s. 59; Rocznik statystyczny ochrony zdrowia: 1971, s. 100-165.

Porównując dotyczące Łodzi i trzech innych wielkich miast (brak danych z Poznania) wielkości współczynnika zgonów na choroby układu krążenia w roku 1970 należy stwierdzić, że Łódź występuje prawie zawsze w maksimum w rozpatrywanych grupach wieku (tab. 17).

Jedynie w grupie wieku 60 lat i więcej wyższym współczynnikiem legitymuje się Warszawa.

Podsumowując obecnie wszystkie spostrzeżenia dotyczące zgonów, sformułujemy następujące wnioski ogólne:

1. Dużo większą dynamiką niż w innych miastach charakteryzuje się Łódź w przypadku zgonów na choroby układu krążenia. Wolniej natomiast niż gdzie indziej rósł współczynnik zgonów z powodu nowotworów. Mimo niższego tempa wzrostu współczynnika ten w Łodzi jest nadal wyższy od odpowiadających mu współczynników zgonów z powodu nowotworów w większości pozostałych wielkich miast.

2. Umieralność z powodu gruźlicy, będącej w przeszłości jedną z głównych przyczyn zgonów, zmalała do tego stopnia, że przestała się liczyć w głównych przyczynach zgonów.

3. Na niekorzystną, w porównaniu z innymi miastami, sytuację Łodzi pod względem umieralności miały wpływ nie tylko zgony z powodu nowotworów i chorób układu krążenia, lecz również zgony spowodowane innymi przyczynami (np. marskość wątroby, wypadki, zapalenia płuc i inne).

Powyżej sformułowane wnioski winny być sygnałem dla służby zdrowia naszego miasta do podjęcia głębszej analizy tych zagadnień.

Lechosław Stępień

CAUSES OF DEATHS IN ŁÓDŹ OVER THE YEARS 1960-1973

The problem of mortality rate of inhabitants of Łódź according to causes of deaths was discussed in comparison with four big towns of Poland i.e. Warsaw, Poznań, Cracow, and Wrocław. In the light of this comparison for the period of 1960-1974 the situation in Łódź is rather unfavourable.

One of the main causes of deaths, and namely diseases of circulatory system show the highest dynamics in Łódź. On the other hand, coefficients of deaths caused by neoplasm continue to be highest despite lower than in other towns growth rate.

Mortality due to tuberculosis, which was one of the main causes of deaths in the past, has been reduced to an almost negligible degree.

This unfavourable situation of Łódź in the field of mortality rate as compared with other towns was due not only to deaths caused by neoplasma and circulatory diseases but also to deaths caused by other factors (e.g. cirrhosis of liver, accidents, pneumonia and others).